

Demensvenlige kommuner? fokus på kommunernes demenspolitikker og - strategier

Danmark skal have 98 demensvenlige kommuner. Det er målsætningen i Den Nationale Demenshandlingsplan 2025, som Folketinget offentliggjorde den 26. januar 2017. Der er ikke tale om et krav og Folketinget har ikke vedtaget en lov, der pålægger kommunerne at blive demensvenlige. Der er heller ikke afsat en eneste krone til de initiativer handlingsplanen foreslår om demensvenlige kommuner. I stedet *opfordrer* Folketinget alle danske kommuner til at blive demensvenlige.

Ifølge demenshandlingsplanen er en del af det at være en demensvenlig kommune at have en lokale demensstrategi, som beskriver kommunens indsats til gavn for personer med demens og pårørende. Folketinget ser også gerne, at demensstrategierne udarbejdes under inddragelse af mennesker med demens og deres pårørende, samt at informationer om kommunens tilbud på demensområdet er let tilgængelige.

Alzheimerforeningen har derfor taget demenshandlingsplanen på ordet og set på, hvor demensvenlige kommunerne er, når de selv skal beskrive det i de demenspolitikker, demensstrategier eller lokale demenshandlingsplaner, som kommunerne har offentliggjort på deres hjemmesider.

Og den gode nyhed er, at 40 procent af alle kommuner allerede i dag har offentliggjort en demenspolitik eller -strategi på deres hjemmeside. Den dårlige er, at kun fire ud af 98 kommuner har oplyst, at de har inddraget personer med demens i udarbejdelsen af den kommunale demenspolitik. Det generelle billede viser samtidig et noget broget billede af den kommunale demensindsats ... for at sige det pænt.

Demensvenlig kommune – hvad taler vi om

Begrebet ”demensvenlig kommune” er nyt. Første gang det optræder i danske medier er i en pressemeddelelse om en konference om demens omtalt i lokalavisen IkastAvis/Focus den 14. oktober 2014. Flere end 300 personer deltog i konferencen, hvor Ikast-Brande kommune ifølge Ældreafdelingens pressemeddelelse ønskede at sende et signal om at blive en ”demensvenlig kommune”.

Men ”demensvenlig kommune” er ikke en dansk opfindelse. Ideen om demensvenlige kommuner kommer fra Japan, hvor regeringen i 2005 formulerede en politik for demensvenlige lokalsamfund. Demenspolitikken omfattede bl.a. oplysning om demens samt involvering af frivillige som [Demensvenner](#).¹

Siden er ideen spredt til store dele af verden.² Især England har taget opgaven om demensvenlige lokalsamfund til sig. Med massiv opbakning og støtte fra den engelske regering har Alzheimerforeningen i England sat demensvenlige lokalsamfund på dagsordenen både nationalt og internationalt. I Danmark har især Demensalliancen været aktiv med at sælge konceptet til de danske kommuner.³

Der findes mange forskellige opfattelser af, hvad et demensvenligt lokalsamfund er. Den internationale Alzheimerforening, ADI, udgav i 2015 en rapport, der opstiller seks krav til et demensvenligt lokalsamfund.⁴ I Danmark har Demensalliancen udviklet ”Det Nationale Demensrum”, hvor kommuner, der har deltaget i alliancens program, arbejder med et såkaldt ”Demensvenligt Kommune Charter”. Chartret omfatter fem målsætninger for demensvenlige kommuner: Det bedste liv med demens, den bedste støtte til pårørende, kompetenceløft til personalet, flere demensvenlige boliger og demensvenlige lokalsamfund.⁵

Lyt til mennesker med demens

Ifølge den internationale Alzheimerforening er forudsætningen for at et lokalsamfund kan blive demensvenligt, at mennesker med en demenssygdom er aktivt involveret, og at de demensvenlige politikker og konkrete initiativer tager udgangspunkt i demenspatienters stemme.⁶

---

¹ Mapping dementia friendly communities across Europe – a study commissioned by the European Foundations’ initiative on dementia (EFID) 2016

² Alzheimer Disease International: Dementia Friendly Societies – Global developments, London 2016

³ https://www.alzheimers.org.uk/info/20079/dementia_friendly_communities ; <https://www.demensalliancen.dk/demensvenlige-kommuner/>

⁴ Alzheimer Disease International: Dementia Friendly Communities -a global overview, London 2015

⁵ Demensalliancen: Bliv en demensvenlig kommune – det nationale demensrum 2017-2019

⁶ ”DFCs (Dementia Friendly Communities, red) give full voice to people living with dementia in their design and execution,” Alzheimer Disease International: Dementia Friendly Communities, 2015, foreword

Alzheimerforeningen i Danmark har derfor spurgt mennesker med demens og deres pårørende om hvilke ønsker de har til et demensvenligt samfund. Sammen med repræsentanter fra Norge og Sverige udformede de i november 2016 den såkaldte "Copenhagen Declaration – Scandinavian voices on dementia friendly societies".

Alzheimerforeningen
Livet med demens

... mere fokus på forskning

... mulighed for at deltage i værdige og meningsfulde aktiviteter

... at støtten tager udgangspunkt i den enkelte families behov

... systematisk opfølgning på diagnosen

... hjælp til ikke at blive koblet af det digitale samfund

... mere viden om demens i samfundet

... at alle lande bliver demensvenlige

Copenhagen declaration
- Scandinavian voices on dementia friendly societies

Alzheimerforeningen Alzheimer Sverige Demensforum

Copenhagen Declaration – Scandinavian voices on dementia friendly societies, nov. 2016

I Danmark har Alzheimerforeningen på tilsvarende vis spurgt den landsdækkende TænkeTank, der består af mennesker med demens og pårørende, om hvilke krav, de har til demensvenlige kommuner. Blandt mange konkrete ønsker og behov prioriterede demens-TænkeTanken:

- Større åbenhed om demens i samfundet
- En samlet familiepakke efter diagnosen
- Kørselsordning til aktiviteter og familiebesøg
- Automatisk tildeling af førtidspension ved demensdiagnose
- Støtte til at være en integreret del af det digitale samfund
- Fokus på teknologiske hjælpemidler
- Central hjælp til at håndtere hverdagsproblemer
- Nye boformer for mennesker med demens
- Mere støtte til pårørende

Stor forskel på kommunale demenspolitikker

Danmark har 98 kommuner. Af dem har 41 en demenspolitik, en demensstrategi eller en skriftlig demensplan, der er til at finde på kommunens hjemmeside. Listen omfatter både store kommuner som København Aarhus og Aalborg og nogle af landets mindste kommuner som Langeland, Morsø og Stevns.

Alt i alt bor 47.000 mennesker med en demenssygdom i en kommune, der har vedtaget en officiel demenspolitik. Det er lidt over halvdelen af alle danskere med en demenssygdom.⁷

Der er dog stor forskel på demenspolitikernes form og indhold. I gennemsnit bruger de kommunale politikere og embedsmænd 13 sider til at beskrive kommunens indsats på demensområdet til gavn for borgere, pårørende, fagpersoner og lokale beslutningstagere.

I Guldborgsund, Høje Taastrup, Kalundborg, Langeland, Næstved og Tønder kommuner sparer man på ord og papir og beskriver formål, værdier og indhold af kommunens demensindsats på kun 2-3 sider. I den anden ende fylder kommunens demenspolitik i Esbjerg, Greve, Herning, København, Køge, Norddjurs og Vejle mere end 20 tæt beskrevne sider. Nyborg Kommunes demensstrategi 2016-2020 og Aarhus Demensplan topper listen med mere end 40 sider inklusive bilag.

Formen varierer også. I Gladsaxe Kommune beskrives demensindsatsen 2015/2016 tørt og præcist i et fremsiders notat af 25. marts 2015 fra kommunens trænings- og plejeafdeling. I Aarhus derimod er der udgivet en farvestrålende brochure med forord af den ansvarlige rådmand, menneskevarme foto fra det virkelige liv og gennemgående illustrationer og grafik, der over 40 sider beskriver værdigrundlaget, processen og den konkrete demensindsats i 32 sammenhængende initiativer. Aarhus har derudover udgivet en pixi-udgave med en fire siders oversigt over demensplanens indsatser.

GLADSAXE KOMMUNE		NOTAT
Trænings- og Plejeafdelingen		
Demensindsatsen til kvalitetsstandarderne		Dato: 25. marts 2015 Af: Charlotte Holm
Opsummering af fokusområder for demensindsatsen i Gladsaxe Kommune 2015 og 2016		
Indsatsområde	Fokusområde i Gladsaxe 2015/ 2016	
Organisering og samarbejde	I 2015 vil forløbskoordinatortilfunktionen blive beskrevet	
Diagnosticering	Implementering af systematiske metode til tidlig opsporing af	
Den socialfaglige indsats	a) Etablering af samværstilbud til ægtepar i samarbejde med A og Samvirkende Menighedsplejere b) Udvikle tilbud til yngre borgere med demens c) Løbende justering af eksisterende tilbud til at kunne imødekomme målgruppens behov	
Jura og demens	a) Information til Gladsaxe Kommunes hjemmeside vedr. demens b) Skærpet opmærksomhed i hjemmeplejen på gråzonen mellem omsorgsrigt	
Pårørendesamarbejde	a) Pårørende grupper for ægtefæller (tidsbegrænset) b) Pårørende grupper for børn (tidsbegrænset) c) Aflastning/afløsning i hjemmet i frivilligt regi hos de samvirkende menighedsplejere	

Gladsaxe Kommune: demensindsats

Aarhus Kommune: Demensplan

At kommunerne udarbejder en demenspolitik, er et forholdsvist nyt fænomen. Af de 41 kommuner, der har offentliggjort en demenspolitik på deres hjemmeside, er de 15 spritnye og lavet indenfor det seneste år. Kun syv demenspolitikker er ældre end fem år. Den ældste demenspolitik er mere end 10 år gammel og fra Næstved,

⁷ I det følgende bruges betegnelsen "demenspolitik" til at omfatte enten kommunens demenspolitik, demensstrategi eller demensplan. Antallet af mennesker med en demenssygdom stammer fra Nationalt Videnscenter for Demens.

mens Faxes, Furesøs og Stevns demenspolitikker er fra 2008 og derfor med fordel kunne opdateres og fornyes.

Demenspolitikkerne løber typisk to til fem år ud i fremtiden. Helsingørs demenspolitik holder ifølge byrådet længst og helt til 2025, tydeligt inspireret af den Nationale Demenshandlingsplan 2025, hvis fokusområder også genfindes i den nordsjællandske kommunes demenspolitik.

Guldborgsund, Nordfyn, Thisted og Vejle er de eneste kommune, hvoraf det fremgår, at demenspolitikken, er blevet revideret for nyligt. I andre kommuner - Gladsaxe, Kerteminde, Langeland og Nordfyn - er demenspolitikkerne tydeligvis forældede og udløbsdatoen ifølge politikernes egen tidsramme overskredet. Men man kan dog stadig finde dem på de kommunale hjemmesider.

Hvilke kommuner lytter til mennesker med demens

Mennesker med demenssygdom ønsker ikke kun at være en del af samfundet. De vil også gerne være fuldgyltige medlemmer af den demokratiske proces så længe som muligt. Derfor er det afgørende, at mennesker med demens er aktivt involveret i udarbejdelsen af de kommunale demenspolitikker. Den internationale Alzheimerforening siger det meget klart.

Input fra mennesker med demens kommer først, dernæst input fra deres pårørende og siden input fra personale og fagpersoner.

ADI: Dementia Friendly Communities – a global overview, 2015

Den Nationale Demenshandlingsplan 2025 i Danmark lægger også vægt på, at demensvenlige kommuner skal inddrage mennesker med demens i udvikling af de lokale demensstrategier.⁸

Alzheimerforeningen i Danmark mener tilsvarende, at ønsker danske kommuner at bryde sig med betegnelsen ”demensvenlig kommune” er minimumskravet, at personer med demens er aktivt involveret i udformningen af kommunens demenspolitik og gennemførelsen af de demensvenlige initiativer.

Men ifølge de demenspolitikker, som kommunerne har offentliggjort på deres hjemmeside, er det de færreste kommuner, der aktivt har inddraget mennesker med demens i udviklingen af deres lokale demenspolitik. Kun 11 kommuner – Furesø, Faaborg-Midtfyn, Herning, Hvidovre, Ikast-Brande, Lyngby-Taarbæk, Morsø, Nyborg, Svendborg, Aarhus og Aalborg – har i deres demenspolitik beskrevet hvordan mennesker med demens og pårørendes input har bidraget til udvikling af demenspolitikken.

⁸ Den Nationale Demenshandlingsplan 2025, s. 6

Samtidig er det kun fire ud af de 11 kommuner - Furesø, Hvidovre, Lyngby-Taarbæk og Aarhus – der i forbindelse med udarbejdelsen af demenspolitikken direkte omtaler mennesker med demens. De øvrige syv kommuner beskriver hvordan pårørende – eller den mere brede formulering ”borgere”, der i sagens natur ofte vil være enten pårørende eller personer med demens – er indgået i udarbejdelsen af demenspolitikken.

Følgende grupper har deltaget i udarbejdelsen af Hvidovre Kommunes Demenshandlingsplan

- Borgere med demens
- Pårørende til borgere med demens
- Hvidovre Ældreråd
- Repræsentanter fra lokalrådene
- Repræsentanter fra Ældre Sagen i Hvidovre
- Repræsentanter fra Parkinson cafe Hvidovre
- Repræsentanter fra Kirkerne i Hvidovre
- Repræsentanter fra dagtilbud på demensområdet
- Repræsentanter fra Alzheimer foreningen

Så tydeligt kan det siges: Hvidovre en demensvenlig kommune – demenshandlingsplan 2025

Hovedparten af de danske kommuner har ikke med et eneste ord oplyst om mennesker med demens er inddraget eller ej. De har heller ikke forsøgt at beskrive, hvordan mennesker med demens og pårørende har fået medindflydelse på den politik, der ifølge formålet skal være til gavn for netop dem. Lidt tankevækkende.

På listen over kommuner, der ikke har beskrevet, hvordan mennesker med demens og pårørende er inddraget i udviklingen af kommunens demenspolitik findes hovedparten af de kommuner, der er udnævnt som demensvenlige af Demensalliancen. Det gælder fx Faxe, Greve, Guldborgsund, Horsens, Køge, Mariagerfjord*, Næstved, Randers*, Roskilde*, Stevns, Varde og Viborg, (*: Mariagerfjord, Randers og Roskilde kommuner har ingen offentliggjort demenspolitik på deres hjemmesider).

Støtte til hele familien er sjælden

Det er ikke kun personen, der får en demenssygdom, som får brug for anerkendelse, støtte og hjælp. Den resterende familie bliver også ramt af demenssygdommens konsekvenser. Derfor lægger mennesker med demens og deres pårørende afgørende vægt på, at hele familien – herunder også børn og unge – kan få støtte og hjælp undervejs som demenssygdommen udvikler sig.

Den Nationale Demenshandlingsplan 2025 har forstået dette ønske og taget det til sig. Støtte til hele familien indgår i flere af de initiativer demenshandlingsplanen indeholder. Hjælp til børn og unge, hvis forældre lider af en demenssygdom, er dog ikke direkte nævnt.

Anderledes ser det ud, hvis man kigger på de kommunale demenspolitikker. Mens stort set alle husker at omtale indsatsen overfor pårørende er det kun 21 der specifikt husker at medtage hele familien – herunder børn eller unge – i de offentligtgjorte demenspolitikker. Og kun ti kommuner – Greve, Helsingør, Hvidovre, Ikast-Brande, Køge, Norddjurs, Nyborg, Svendborg, Viborg og Aarhus – bruger mere end et par ord på indsatsen.

Det anbefales at oprette børne- og ungegrupper i Køge Kommune med fokus på at være barn/ung med en forælder med en kronisk sygdom. Forvaltningen arbejder videre med at udvikle samarbejdet med frivillige, herunder Alzheimerforeningen.

Køge Kommune: Udviklingsplan for demensområdet

Og det behøver ikke være særligt kompliceret – i hvert fald ikke på papiret. I Greve Kommune fx skal samarbejdet med familien og det nære netværk vægtes højt. I Helsingør hedder overskriften: ”Hjælp med afsæt i hele familien” og i Køge foreslår kommunen, at der oprettes børne- og ungegrupper. I Viborg vil kommunen bl.a. henvise til projektet ”Ung-til-demens”, og på Djursland vil Norddjurs kommune sikre, at kommunens tilbud om demens er målrettet den enkelte families behov. I Svendborg skal demenskoordinatorernes støtte og rådgivning tage udgangspunkt i den enkelte families behov, og i Aarhus er målet, at øget fleksibilitet i demensindsatsen også rækker ud til gruppen af yngre med demens og deres familier, så de i højere grad oplever et sikkerhedsnet, der tager højde for familieliv, arbejdsliv og hverdagslivet. Forslagene er lige til at kopiere for de øvrige 88 danske kommuner.

Ideen til demensvenlige kommuner kommer fra Japan og Demensvenner var en integreret del af det japanske koncept. I Danmark har kun tre kommuner med en formuleret demenspolitik på hjemmesiden taget ideen til sig. Det drejer sig om Hvidovre, Viborg og Aarhus.

Fem forslag til kommunalvalget

Det er vigtigt, at kommunerne har en demenspolitik. Men det er endnu vigtigere, hvilken politik kommunerne fører i virkeligheden. Demensvenlige kommuner skal derfor ikke alene bedømmes på baggrund af deres demenspolitik. Det må være hvordan demenspolitikken omsættes til konkrete demensvenlige handlinger i kommunen, der er afgørende.

Afgørelsen om hvorvidt en kommune er demensvenlig eller ej tilfalder hverken Statsministeren, borgmesteren eller formanden for Alzheimerforeningen. Det er borgerne med demenssygdom og deres familier, der er bedst til at vurdere om, den kommune de bor i, er demensvenlig.

Den 21. november 2017 er der valg til landets 98 kommunale byråd. Kommunens demensindsats vil blive et tema i samtlige kommuner – i nogle mere end andre. I hver eneste af de 98 kommuner vil der nemlig være vælgere med demenssygdom inde på livet. Rigtigt mange endda.

På baggrund af de ønsker og forslag, som mennesker med demens og deres familier er kommet med på den landsdækkende TænkeTank og den nordiske demensworkshop, har Alzheimerforeningen derfor formuleret fem forslag som kandidater, der vil arbejde for at deres kommune bliver mere demensvenlig, med fordel kan forholde sig til:

Fem forslag til demensvenlige kommuner:

1. Lyt til mennesker med demens

Nedsæt en kommunal demens-tænk tank bestående af mennesker med demens og deres familier, som løbende rådgiver kommunen i bestræbelserne på at blive demensvenlig.

2. Støt hele familien

Kommunens demensindsats skal omfatte hele familien – også børn og unge af forældre med demenssygdom.

3. Giv familier med demens en fast kontaktperson

der hjælper familien fra den første mistanke til den allersidste stund.

4. Hjælp personer med demens med transport

Personer med demenssygdom skal have samme tilbud om hjælp til individuel transport som personer med et handicap – fx via Servicelovens §117

5. Find flere Demensvenner

og skriv målet om mindst én Demensven pr. person med demens ind i kommunens demenspolitik.

Kilde: Vælgere med en demenssygdom og deres familier, 2016

Bilag 1:

Hvordan er undersøgelse af kommunernes demenspolitikker foregået.

Udgangspunktet for Alzheimerforeningens undersøgelse af kommunernes demenspolitikker og -strategier er den Nationale Demenshandlingsplan 2025, der i afsnittet om målsætning om 98 demensvenlige kommuner skriver: ⁹

- *En del af det at være demensvenlig er at have en **lokal demensstrategi**, som beskriver kommunens indsatser på området til gavn for borgere, pårørende, fagpersoner og lokale beslutningstagere, og som gerne ses udarbejdet under **inddragelse af mennesker med demens** og deres pårørende.*
- *Dertil kommer, at **information om kommunernes vifte af tilbud** på demensområdet er **let tilgængelig** for mennesker, der rammes af demens og deres pårørende*

Alzheimerforeningen har på den baggrund undersøgt samtlige kommuners hjemmesider og ledt efter kommunens demenspolitik. Der er både benyttet hjemmesidens menustruktur og anvendt søgefunktioner på ordene "demens", demenspolitik", "demensstrategi", "demensplan" og "demenshandlingsplan". Ordet "demens" skal optræde i politikens, strategiens eller handlingsplanens navn. Der er ikke stillet andre formkrav til, hvad en demenspolitik, -strategi eller -handlingsplan kan være.

Kun demenspolitikker, -strategier eller -handlingsplaner mm., der er gjort tilgængelig på en kommunal hjemmeside er medtaget i analysen.

Alle demenspolitikker, -strategier og -handlingsplaner mm. er downloaded og derefter analyseret individuelt. Den indledende analyse har omfattet:

- Form - herunder omfang, format og design
- Tidsperioden -herunder om demenspolitikken er udløbet
- Om personer med demens og pårørende har indgået i udarbejdelsen af kommunens demenspolitik
- Om kommunens demenspolitik omfatter familier – herunder børn og unge.
- Om kommunens demenspolitik omtaler Demensvenner

Alzheimerforeningen har undersøgt om det eksplicit fremgår af de kommunale demenspolitikker mm. om personer med demens har indgået i forarbejde til eller udarbejdelse af den pågældende demenspolitik. Dette er foregået ved, at alle demenspolitikkerne er gennemlæst og kodet for sætninger eller afsnit, hvori det fremgår, at "borgere/personer/mennesker med demens", "demensramte", "demenspatienter" eller tilsvarende har været en del af tilblivelsesprocessen. Det kan

---

⁹ Den Nationale Demenshandlingsplan 2025, s. 6

enten være via tænketanke, dialogmøder, borgermøder, seminarer, workshops eller beskrevne fokusgrupper, interviewrunder eller anden form for dialog.

Samme analyse blev foretaget i forhold til "familier" - herunder "børn" og "unge" - samt "pårørende" eller "borgere" mm. Borgere er medtaget som pårørende. Repræsentanter for patientforeninger fx Alzheimerforeningen eller Parkinsonforeningen mm. er medtaget som pårørende.

I undersøgelsen af hvorvidt Demensvenner indgår i de lokale demenspolitikker skal ordet "Demensven" eller "Demensvenner" indgå i demenspolitikens tekst.

Undersøgelsen er foretaget fra den 14. august - 1. september 2017.

Det skal understreges, at undersøgelsen alene baserer sig på offentligt tilgængelige informationer på de kommunale hjemmesider. Da der er meget stor forskel på, hvordan de enkelte kommuners hjemmesider er opbygget - og på hvilke informationer, der gøres tilgængelige - kan det ikke udelukkes, at relevante informationer om de kommunale demenspolitikker ikke er medtaget.

Alle kommuner opfordres derfor til at hjælpe Alzheimerforeningen med at ajourføre oplysninger på Alzheimerforeningens hjemmeside og korrigere eventuelle fejl. Der vil blive linket direkte til tilgængelige og relevante informationer.